

14. DNEVI SPECIALNIH IN VISOKOŠOLSКИH KNJIŽNIC

Od 13. do 15. maja 2015 so v prostorih hotela Excelsior v Lovranu na Hrvaškem, in sicer v organizaciji Hrvaškega knjižničarskega društva in soorganizaciji Nacionalne in univerzitetne knjižnice v Zagrebu ter Univerzitetne knjižnice v Reki, potekali 14. dnevi specialnih in visokošolskih knjižnic z naslovom *Knjižnice: Kamo i kako dalje?*.

Namen srečanja je bil predstaviti aktualne teme s področja visokošolskega in specialnega knjižničarstva s posebnim poudarkom na primerih dobrih praks.

Prvi dan srečanja je bil namenjen okroglim mizam in delavnicam, drugi in tretji dan pa se je zvrstilo več različnih predavanj z naslednjih področij:

- knjižne zbirke in storitve (zbirke specialnih knjižnic, problematika e-knjig v knjižnicah, e-knjigarna kot konkurenca knjižnicam, izgradnja zbirk v prihodnosti, financiranje knjižnic iz projektov ali skladov, knjižnični prostori in potrebe članov oz. uporabnikov ...);
- knjižnice in raziskovalno delo (repozitoriji, odprti pristop in organizacija informacij, evropska in hrvaška zakonodaja o hranjenju rezultatov raziskovalnega dela, nove sposobnosti in kompetence knjižničarjev ...);
- vloga knjižnic in knjižničarjev (knjižničarji kot sodelavci v znanosti, pri projektih, v izobraževanju; knjižničarji kot administratorji; knjižnica in knjižničarji v zakonodaji: *Zakon o knjižnicama, Zakon o muzejima, Pravilnik o uvjetima i načinu stjecanja zvanja u knjižničarskoj struci* ...).

Program srečanja je objavljen na spletnem naslovu <http://www.hkdrustvo.hr/hr/skupovi/program/270>.

OKROGLA MIZA: NOVI KNJIŽNIČARSKI PROFILI V TRADICIONALNEM IN NETRADICIONALNEM OKOLJU (NOVI KNJIŽNIČARSKI PROFILI U TRADICIONALNOJ I NETRADICIONALNOJ OKOLINI)

Cilj okrogle mize je bil izpostaviti spremembe, s katerimi se srečuje knjižničarska stroka; te spremembe so posledica pojava postmodernizma v znanosti in izobraževanju

ter vpliva revolucionarnih tehnologij na področju komuniciranja.

Poudarjeno je bilo, da je v 21. stoletju treba slediti trendom sodobnega knjižničarstva in se hkrati zavedati, da informacijska tehnologija, projekti digitalizacije, e-izobraževanje in mnoge druge virtualne storitve zahtevajo netradicionalno izoblikovan profil knjižničarja, ki mora biti pripravljen na vseživljenjsko izobraževanje in strokovno izpopolnjevanje.

Dorja Mučnjak je prikazala primerjavo med ZDA in Hrvaško glede zahtev in pričakovanj pri zaposlovanju bibliotekarjev. V ZDA imajo pri iskanju kadra bolj netradicionalno poimenovana delovna mesta. Ne napišejo samo: "Iščemo diplomiranega bibliotekarja.", pač pa vnaprej natančno opredelijo, kakšne bodo naloge sodelavca, ki ga iščejo. Poimenovanja razpisanih delovnih mest so raznovrstna in opisujejo delovno mesto, ne navajajo zgolj strokovnega naziva, ki ga delovno mesto zahteva. Jasno navedejo tudi hierarhijo, kar pomeni, da morebitni novi zaposleni že vnaprej ve, komu bo v primeru zaposlitve za svoje delo odgovarjal. Razpisni pogoji so (ali bolje rečeno, morajo biti) nediskriminatorni: rasa, spol, verska, spolna ... usmeritev ne smejo vplivati na izbiro novega zaposlenega. Seveda ima veliko vlogo tudi samopromocija, brez katere (vsaj v ZDA) ne gre. Pri svoji analizi je gospa Mučnjak ugotovila, da na Hrvaškem zaposlovanje bibliotekarjev poteka na zelo tradicionalen način in z nezadostno diverzifikacijo.

Na okrogli mizi so s prispevki sodelovali:

- Dorja Mučnjak (*Analiza oglasa natječaja za nova knjižničarska zanimanja*),
- Andreja Silić Švonja (*Digitalni knjižničar i knjižničar u e-obrazovanju: iskustvo po metodi pokušaja i pogreške te vječna borba za dopiranjem do IT podrške*),
- Gordana Gašo, Kornelija Petr Balog (*Suradnja knjižničara i nastavnika u informacijskom opismenjavanju: primjer Knjižnice Filozofskog fakulteta u Osijeku*),
- Višnja Cej, Iva Klak Mršić, Jasenka Pleško (*Kako knjižničari mijenjaju svijet: iz tradicionalnog u suvremeno knjižničarstvo na primjeru Knjižnica grada*

Zagreba),

- Jadranka Stojanovski (*Knjižničari kustosi digitalnih podataka*),
- Irena Pilaš (*Obrazovanje knjižničara u specijalnim knjižnicama i knjižnicama javne vlasti i primjeri dostupnih baza podataka službenih publikacija i državnih informacija u elektroničkom obliku*).

DELAVNICA: NABAVA IN MEDKNJIŽNIČNA IZPOSOJA (NABAVA I MEĐUKNJIŽNIČNA POSUDBA)

Na delavnici sta bili izpostavljeni tako potreba po oblikovanju novih pristopov k izgradnji knjižnih zbirk znotraj visokošolskih knjižnic kot tudi pomembnost razvoja sistemov za dostop do elektronskih virov preko oddaljenega dostopa.

Prevladujoče globalno spletno okolje, digitalizacija na vseh področjih in na novo definirane lastnosti končnih uporabnikov vplivajo na oblikovanje novih pristopov in na spreminjanje tradicionalnih pristopov do izgradnje knjižnih zbirk in njihovega upravljanja.

V Republiki Hrvaški trenutno nimajo skupnega sistema za medknjižnično izposajo; prav tako nimajo skupne vzajemne kataložne baze podatkov, ki je osnovni predpogoj za organizacijo takšnega sistema.

Na delavnici so s prispevki sodelovali:

- Gordana Gašo, Jasminka Mihaljević, Ljiljana Siber (*Istraživanje nabave knjižnične građe i organizacije i zbirke u visokoškolskim knjižnicama Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku*),
- Sonja Avalon, Vesna Golubović, Kristina Romić (*Sinerģija nabave i međuknjižnične posudbe: prikaz modela Patron Driven Acquisitions (PDA)*),
- Zagorka Majstorović (*Portal za pristup elektroničkim izvorima*),
- Sofija Konjević, Karlo Hrenović (*SEND 2.0 – nova verzija programske aplikacije za međuknjižničnu posudbu Knjižnice IRB-a*),
- Tea Čonč, Marijana Glavica (*Elektronički sustav za osiguravanje pristupa udaljenoj građi: još jedna primjena slobodnog softvera u Knjižnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*).

DELAVNICA: INFRASTRUKTURA OPENAIRE KOT TEMELJNA PODPORA ODPRTEMU DOSTOPU V EVROPI (OpenAIRE infrastruktura kao temeljna podrška otvorenom pristupu u Europi)

Namen delavnice, ki so jo vodili Bojan Macan, Jadranka Stojanovski in Alen Vodopijevac, je bil predstaviti prosto dostopno infrastrukturo za evropske raziskave – OpenAIRE (<https://www.openaire.eu/>), ki je bila zgrajena pod okriljem Evropske komisije. Na podlagi te infrastrukture je preko kompatibilnih repozitorijev omogočen prost dostop do znanstvenih objav. Eden takšnih repozitorijev je npr. Zenodo (<http://zenodo.org>), ki je dostopen vsem. Uporabljajo ga lahko tudi tisti avtorji, ki nimajo na voljo lastnega institucionalnega ali tematskega repozitorija.

Predstavljen je bil tudi program Obzorje 2020 (Horizon 2020) (<http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/>; http://www.mizs.gov.si/si/obzorje2020/o_obzorju_2020/), trenutno aktualni in hkrati najobsežnejši program EU za raziskave in inovacije. Za program zagotovljena finančna sredstva so namenjena raziskovanju in inovacijam, ki bi EU naredile oz. jo skušale ohraniti konkurenčno na svetovni ravni.

POVZETKI NEKATERIH PRISPEVKOV NA SREČANJU

E-knjiga – izziv za hrvaške visokošolske in specialne knjižnice (E-knjiga – izazov za hrvatske visokoškolske i specialne knjižnice)

Daniela Živković je spregovorila o razvojni poti e-knjige, ki jo sama vidi kot izziv v poslovanju knjižnic, tako na Hrvaškem kot širše v Evropi. Predstavila je nabavo in uporabo e-knjig v visokoškolskih in specialnih knjižnicah, temeljne mednarodne dokumente in iniciative, možnosti promocije e-knjig preko družbenih omrežij (vse vrste knjižnic so danes prisotne na družbenih omrežjih Facebook, Twitter, Youtube ...).

Projekti kot vir lastnih prihodkov slovenskih visokošolskih in specialnih knjižnic med željami in možnostmi (Projekti kao izvor vlastitih prihoda slovenskih visokoškolskih i specialnih knjižnica između želja i mogućnosti)

Mojca Dolgan Petrič, Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana, je v prispevku poudarila, da so v času, ko se sredstva v javnih zavodih za izvajanje tekočih programov zmanjšujejo, slovenske knjižnice za svoje razvojne, investicijske in druge programe prisiljene iskati tudi druge vire financiranja. Zato se slovenske knjižnice že dobro

desetletje aktivno vključujejo v različne domače in mednarodne projekte. Posebnih razpisov, objavljenih samo za knjižnice, ni, zato se je treba povezovati z različnimi ustanovami. Predstavila je dobre in slabe strani sodelovanja pri različnih projektih (nova oprema, nova znanja, nove storitve, razvoj timskega in projektne delo, mednarodne povezave, razvoj kariere zaposlenih, interdisciplinarnost, veliko administracije, redno zaposleni niso motivirani za dodatno delo, velika konkurenca ...) ter podala okvirne smernice, kako pristopiti k prijavi projekta (treba je imeti dobro idejo, ki ima vseevropsko dimenzijo, idejo je treba znati predstaviti na impresiven način, poiskati je treba dobre partnerje, začeti z manjšimi projekti, pridobiti izkušnje kot partner pri velikih projektih, pogosto je lažje dobiti evropski projekt kot nacionalnega, lobiranje je dobrodošlo, skrbno je treba prebrati vsa navodila, razumeti je treba kriterije in merila, delo je treba začeti od 6 do 12 mesecev pred objavo razpisa itd.).

Posebne zbirke specialnih knjižnic – razstava Skrito znanje: dragocenosti iz zbirk ljubljanskih specialnih knjižnic (Posebne zbirke specialnih knjižnic – izložba Skriveno znanje: knjižna baština iz fondova ljubljanskih specialnih knjižnic)

Maja Vavtar in Igor Zemljič, Sekcija za specialne knjižnice Zveze bibliotekarskih društev Slovenije, sta predstavila rezultate projekta z naslovom Skrito znanje: dragocenosti iz zbirk ljubljanskih specialnih knjižnic, pri katerem je sodelovalo sedem specialnih knjižnic: Centralna pravosodna knjižnica, Knjižnica Inštituta za novejšo zgodovino, Inštitut za zgodovino medicine Medicinske fakultete, Knjižnica Narodnega muzeja Slovenije, Knjižnica Prirodoslovnega muzeja Slovenije, Biblioteka SAZU in Knjižnica Slovenskega šolskega muzeja.

V okviru projekta je bila pripravljena knjižna razstava, na kateri je bilo predstavljenih nekaj najdragocenejših knjig iz 15. do 18. stoletja. Vsaka sodelujoča knjižnica je na razstavi pokazala štiri svoje najbolj izjemne knjige. Tako so bile prvič razstavljene tudi nekatere knjige, ki so sicer za javnost težko dostopne.

Z razstavo so specialne knjižnice želele javnosti pokazati del svojih zakladov ter vrniti knjigi osnovno poslanstvo, to je srečanje z bralci. Ob razstavi je izšel tudi katalog razstavljenih knjig.

Projekt izdelave, objave in vzdrževanja nacionalnih pravil za katalogizacijo (Projekt Izrada, objavljivanje i održavanje nacionalnog pravilnika za katalogizaciju)

Vesna Hodak, Nacionalna i sveučilišna knjižnica v Zagrebu (NSK), je predstavila potek dela pri pripravi novega pravilnika za katalogizacijo. Na Hrvaškem se namreč niso odločili za prevod in implementacijo katerih od tujih pravil (npr. RDA), temveč so sklenili, da bodo pripravili svoja, nova pravila, ki naj bi temeljila tako na nacionalni katalogizacijski praksi in tradiciji kot tudi na mednarodnih katalogizacijskih načelih in standardih. Poleg NSK, ki je nosilka projekta, pri pripravi novih pravil sodelujejo tudi druge nacionalne ustanove iz knjižničarske, muzejske, arhivske in akademske skupnosti. Projekt so že v osnovi razdelili na več faz in ustanovili delovne skupine, ki pokrivajo posamezna področja. Določili so obseg dela, rabo, cilje in načela, na katerih bodo temeljila nova pravila. Po terminskem načrtu naj bi bil novi pravilnik dokončan in objavljen v letu 2016.

Nova hrvaška katalogizacijska pravila in način njihove priprave lahko predstavljajo eno od možnih poti, ki bi jo pri pripravi novih pravil (ali prevodu in implementaciji kakšnih mednarodnih pravil) lahko ubrali tudi v Sloveniji.

Viri

14. dani specialnih i visokoškolskih knjižnica, 2015. *Konačni program*. [online] Dostopno na: <http://www.hkdrustvo.hr/hr/skupovi/program/270> [13. 10. 2015].

Špac, V. ur., 2015. *Knjižnice: kamo i kako dalje?: zbornik sažetaka. 14. dani specialnih i visokoškolskih knjižnica, Hotel Excelsior, Lovran, 13. – 16. svibnja 2015.* Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu.

Tatjana Žnidarec, Branko Kurnjek